

інвестицій на підприємстві та дано критичну оцінку методики проведення внутрішнього контролю фінансових інвестицій. Сформовано рекомендації щодо його удосконалення в частині визначення основних об'єктів та суб'єктів контролю, методичних етапів здійснення такого контролю, а також методів та прийомів, які при цьому використовуються.

Ключові слова: фінансові інвестиції, внутрішній контроль, методика контролю, етапи проведення контролю, методи контролю фінансових інвестицій.

Аннотація

В статті здійснено аналіз наукової літератури по вопросам контролю фінансових інвестицій для виявлення проблемних моментів относительно об'єкта дослідження. Рассмотрены и исследованы научные и методологические подходы и особенности организации внутреннего контроля фінансових інвестицій на підприємстві и дана критическая оцінка методики проведення внутрішнього контролю фінансових інвестицій. Сформированы рекомендації по его совершенствованию в части определения основных объектов и субъектов контроля, методических этапов осуществления такого контроля, а также методов и приемов, которые при этом используются.

Ключевые слова: фінансові інвестиції, внутрішній контроль, методика контролю, етапи проведення контролю, методи контролю фінансових інвестицій.

Annotation

The article analyzes the scientific literature on the problems of control of financial investments with an attempt to identify problematic issues regarding the research object. Scientific and methodological approaches and features of the internal control of financial investment in the company have been considered and analyzed and a critical evaluation of methods of internal control of financial investments has been given. There have been suggested some recommendations for its improvement in terms of identifying key objects and subjects of control, methodological steps which are to be performed for monitoring, as well as methods and techniques to be used.

Key words: financial investment, internal control, methods of control, stages of conducting of control, control methods of financial investment.

УДК 330.131.7

**Вербіцька І.І.,
к.е.н., доцент кафедри,
Чортківський інститут підприємництва та бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет**

ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ

Постановка проблеми. У зв'язку зі значними коливаннями курсу гривні по відношенню до основних іноземних валют в період фінансової кризи, останнім часом особливої актуальності набувають проблеми управління валютними ризиками вітчизняних підприємств, чия господарська діяльність тісно пов'язана з укладанням експортних та імпорتنих контрактів.

Донедавна в Україні управління ризиками застосовувалося на рівні окремих підрозділів підприємств, основне завдання яких полягало в скороченні витрат, викликаних коливанням валютних курсів. Сьогодні підприємства здійснюють як короткострокове, так і довгострокове управління валютними ризиками, застосовуючи фінансові та нефінансові стратегії хеджування. При цьому головним завданням вважається, з одного боку, зниження рівня ризиків від несприятливих змін обмінних курсів, а з іншого – отримання вигоди від сприятливої кон'юнктури на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем управління і мінімізації валютних ризиків в зовнішньоекономічній діяльності за допомогою хеджування займаються такі науковці, як А.Н. Азрілін [1], А.Н. Балабушкін [2], В.А. Галанов [3], М.П. Денисенко [4], В.Н. Дорман [5], С.М. Еш [6], І.Ю. Івченко [7], М.В. Кісельов [8], І.М. Колосов [9], В.Ф. Палій [10], Л.П. Петрашко [11], О.С. Соколова [5], О.С. Строгальов [12], А.В. Шегда [13] та ін.

Окремі дослідники Б. Койлі [14], А.В. Лукашев [15], Ю.-Д. Люу [16], Т. Райе [14], К. Редхед [17], К.Т. Свешнікова [18], Дж. Сінкі [19], В.А. Сичов [20], С. Хьюс [17], А.С. Шапкін [21] у своїх публікаціях поряд з хеджуванням, більше уваги приділяли питанням визначення, ідентифікації та усунення валютних ризиків у діяльності підприємств. Так, К.Т. Свешнікова здійснюючи аналіз за категоріями та видами валютних ризиків, зазначає, що найнебезпечнішим є трансакційний валютний ризик, який виникає при кожній

валютній операції [18, с. 153]. На думку А.С. Шапкіна, валютний ризик, або ризик курсових втрат, пов'язаний з інтернаціоналізацією ринку банківських операцій, створенням транснаціональних (спільних) підприємств та банківських установ, диверсифікацією їх діяльності і являє собою можливість грошових втрат у результаті коливань валютних курсів [21, с. 142]. Зарубіжні вчені К. Редхед і С. Хьюс класифікують валютні ризики [17], проте не дають відповіді, як їх мінімізувати.

Як свідчать наукові джерела, у світовій практиці застосування різних фінансових інструментів хеджування вже давно стало невід'ємною частиною господарської діяльності найбільших компаній [2, с. 205]. Сьогодні у науковців немає єдиного підходу до розуміння сутності хеджування та місця цього методу в системі управління ризиками. Так, у Великому економічному словнику, хеджування тлумачиться як страхування від втрат, техніка зведення до мінімуму ризику втрати від нарощування або зменшення прибутку через несприятливу зміну цін шляхом відкриття контрактів на рівну суму, на протилежних позиціях в операціях за готівку і строкових операціях» [1, с. 457]. Дослідник І.М. Колосов визначає хеджування як «використання єдиного інструменту для зниження ризику, пов'язаного з несприятливим впливом ринкових факторів на ціну іншого, пов'язаного з першим інструментом, або генеровані ним грошові потоки» [9, с. 71-72]. І.Ю. Івченко вважає, що здійснення операції хеджування дозволяє уникнути цінового й інфляційного ризиків при здійсненні підприємством угод на товарних чи фондових біржах [7, с. 276]. В.А. Галанов розуміє під хеджуванням страхування ризику зміни ціни активу, відсоткової ставки чи валютного курсу за допомогою похідних інструментів [3, с. 53]. В.Ф. Палій розглядає хеджування як використання похідних і непохідних фінансових інструментів для часткової чи повної компенсації змін справедливої вартості хеджованих статей, тобто захисних фінансових інструментів [10, с. 115]. О.С. Строгальов визначає хеджування як усунення невизначеності майбутніх грошових потоків, що дозволяє мати упевненість в майбутніх надходженнях в результаті комерційної діяльності [12, с. 14-15].

Проте, окремі дослідники, В.Н. Дорман і О.С. Соколова виділяють поруч з хеджуванням інші методи захисту від валютних ризиків: валютні контрактні застереження, моніторинг грошового обігу, прогноз обмінного курсу основних валют, диверсифікацію портфеля валют, встановлення лімітів на операції [5, с. 57-58].

Разом з тим, у наведених наукових публікаціях недостатньо уваги приділено питанням управління та ідентифікації валютних ризиків, а найголовніше – його мінімізації через механізм хеджування. Адже, як економічний інструмент управління валютними ризиками він не адаптований до специфіки функціонування сучасних підприємств України. У зв'язку з цим гостро стоїть завдання підвищення ефективності управління валютними ризиками підприємств за допомогою хеджування.

Постановка завдання. У сучасних умовах валютні відносини відіграють велике значення, адже діяльність на фінансовому ринку має глобальний характер. Саме тому тема мінімізації валютних ризиків вітчизняних підприємств за допомогою хеджування має актуальне значення.

Метою статті є розгляд аспектів хеджування валютних ризиків підприємств у зовнішньоекономічній діяльності. Це дасть змогу підприємству керувати процесами і вчасно реагувати на зміни коливань валютних курсів, запобігаючи їх втратам у процесі здійснення операцій з експорту-імпорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. За час переходу вітчизняної економіки до ринкової моделі розвитку Україна двічі зіткнулася з найсильнішими фінансово-економічними потрясіннями. І в 1998, і в 2008 рр. в результаті впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів українська національна валюта була схильна до істотної девальвації по відношенню до провідних світових валют – долара США, євро, англійського фунта стерлінгів тощо. Однак, незважаючи на значні цінові коливання курсу іноземних валют до гривні на внутрішньому валютному ринку протягом усього періоду економічних реформ, проблема хеджування валютних ризиків набула актуальності лише після глобальної фінансово-економічної кризи 2008 р. Зниження курсу гривні до долара США в 1998 р. не змінило відношення економічних агентів (представників реального сектору, так і фінансової галузі) до валютних ризиків. Ефективні системи управління валютними ризиками з'явилися лише на окремих підприємствах, що спеціалізувалися на експортно-імпортних поставках (в основному з ініціативи керівництва або фінансового відділу цих підприємств). При цьому ні валютні, ні кредити гривні, а також інші операції представників реального сектору з фінансовими і регулюючими інституціями не мали наміру мінімізувати валютні ризики, котрі виникали під час здійснення ними фінансово-господарської діяльності, що вказує на відсутність розуміння проблеми на всіх рівнях. Проте, протягом 2009 – 2012 рр. спостерігався перехід до більш детальних моделей моніторингу та сценарного аналізу, які дозволяють враховувати мінливість макроекономічної обстановки і вплинути на фінансовий результат діяльності підприємства за допомогою інструментів фінансового ринку. У зв'язку з цим, усе більшої популярності набуває метод управління валютними ризиками за допомогою хеджування.

Значна кількість трактувань суті хеджування дає змогу виокремити суттєві ознаки кожного з них для побудови логічного зв'язку між ними в контексті тлумачення і розкриття найголовніших рис досліджуваного явища.

З англ. Hedge – огорожувати, ухилити) – здійснення фінансових операцій, що дають змогу частково або повністю уникнути збитків внаслідок очікуваної зміни валютних курсів [13, с. 204].

М.В. Кісельов, зауважує, що хеджування – це перенесення частково або повністю ризику від одного учасника ринку тими чи іншими способами на іншого, вступає з першим в договірні відносини [8, с. 47]. Інша група вчених трактує хеджування як метод зниження ризиків за допомогою інструментів фінансового ринку [4, с. 469]. На думку С.М. Еша, хеджування доцільно розглядати як систему укладання термінових контрактів і угод, що враховує ймовірні в майбутньому зміни обмінних валютних курсів і ставить за мету уникнення несприятливих наслідків цих змін [6, с. 174].

Всі запропоновані визначення, що розкривають сутність хеджування, дозволяють провести чітку межу між ним і страхуванням як методами управління ризиками. *По-перше*, хеджування, на відміну від страхування, є методом управління ризиками, дієздатність якого обмежена інструментами фінансових ринків. Відкриття протилежної позиції на суму, рівну величині активів, можливе лише щодо тих інструментів, які мають обіг на ринках, – це цінні папери, товари, продукція галузі сільського господарства, деривативи тощо. *По-друге*, хеджування передбачає свідому, заплановану відмову від прибутку, отриману в результаті позитивної переоцінки фінансових інструментів, в обмін на повне позбавлення або мінімізацію ризику, пов'язаного з їх негативною переоцінкою. Страхування ризиків, навпаки, залишає можливість отримання прибутку в сприятливих для страхувальника випадках. *По-третє*, хеджування є більш мобільним та ефективним методом управління ризиками, що знаходить своє відображення в більш високій привабливості пропорції «витрати на управління ризиками – ефективність управління ризиками» у порівнянні з іншими операціями управління ризиками, зокрема – їх страхуванням. *По-четверте*, процедура хеджування вимагає високоякісної професійної підготовки ризик-менеджерів, а також передбачає глибоке і детальне опрацювання комплексної системи хеджування ризиків.

Отже, під хеджуванням слід розуміти метод управління валютними ризиками за допомогою інструментів строкового фінансового ринку, що передбачає частковий або повний перенос ризику несприятливої зміни ринкової ціни об'єкта хеджування.

Підприємство може прийняти рішення хеджувати всі ризики, не хеджувати якусь певну їх частину або не хеджувати зовсім. Відсутність хеджування може відбуватися через те, що підприємство не знає про існуючі ризики або не володіє інформацією про можливі інструменти хеджування. Можливий варіант, коли підприємство свідомо не використовує інструмент хеджування в очікуванні обмінних курсів протягом певного періоду або зміни на його користь. В цьому випадку підприємство свідомо спекулює і, якщо очікування виявляться помилковими, воно понесе збиток.

Хеджування як метод управління валютними ризиками належить до зовнішніх методів управління, тобто при хеджуванні підприємство вдається до послуг сторонніх організацій (банків, фінансових компаній, учасників біржової торгівлі).

Перекладаючи ризик несприятливої ринкової кон'юнктури на іншу особу, хеджер, з одного боку, має всі підстави для планування своїх майбутніх грошових потоків, а з іншого – можливість неотримання додаткового прибутку за рахунок сприятливого цінового руху. Якщо в ролі хеджера виступають учасники реальної економіки – виробники і споживачі товарів, чия ринкова ціна схильна до сильних цінових коливань, їх метою, в першу чергу, є планування, визначення майбутнього та зниження ризику. Додатковий прибуток у вигляді курсової різниці не входить у пріоритети господарюючих суб'єктів, котрі хеджують свої ризики.

Основними причинами низької зацікавленості вітчизняних господарюючих суб'єктів в необхідності побудови ефективної системи управління валютними ризиками є такі чинники [10; 12; 15; 19].

1. Незначна частка експортно-імпорتنих операцій, контракти на які розраховуються у валюті.
2. Низький рівень розвитку фінансових інструментів, призначених для здійснення таких операцій: валютних форвардів, ф'ючерсів, опціонів тощо.
3. Домінування довгострокових контрактів між економічними агентами на купівлю/поставку товарів. Такі контракти, як правило, поширені не тільки у розрахунках із зарубіжними партнерами, але й на внутрішньому ринку. Частково це обумовлено відсутністю інших переваг підприємств перед зарубіжними конкурентами.
4. Висока вартість обслуговування операцій з хеджування.

Подібні операції завжди пов'язані з необхідністю нести витрати по їх проведенню. Причому найбільший внесок у загальну сукупність витрат становить не стільки комісія банків, бірж і брокерів (якщо мова йде про хеджування за допомогою валютних деривативів на організованих і неорганізованих ринках), скільки плата за невизначеність, яка закладена у вартість деривативів.

5. Нерозвиненість законодавства у сфері обігу, регулювання та оподаткування інструментів строкового фінансового ринку – форвардів, ф'ючерсів та опціонів.

6. Ревальвація гривні протягом декількох років до осені 2008 р.

Вище вказані чинники мали суттєвий вплив на ставлення суб'єктів господарювання до ризику лише до осені 2008 р., тобто до моменту різкої девальвації гривні. В короткостроковому періоді різке зростання курсу основних світових валют до гривні викликало пропорційне зниження рентабельності вітчизняного бізнесу, яке для більшості підприємств стала негативною. В результаті після подій 2008

р. ставлення українських вітчизняних суб'єктів господарювання, які зуміли зберегти і навіть розвинути свій бізнес, до проблеми хеджування валютних ризиків істотно змінилося. Однак зміни торкнулися не тільки безпосередньо представників реального сектору економіки, але також і банківської системи. Банки, що кредитують малий, середній і великий бізнес, пов'язаний з імпортними та експортними операціями, зобов'язали своїх позичальників хеджувати валютні ризики.

Отже, сьогодні можна спостерігати ситуацію, коли економічні агенти, які зазнали істотних збитків у 2008 р. через фінансову кризу і девальвацію гривні, прагнуть створити на підприємствах ефективну систему хеджування ризиків, а комерційні банки, які побоюються чергової хвилі девальвації національної валюти, не тільки вимагають, але і сприяють розвитку цих процесів на вітчизняних підприємствах. Комерційні банки висувають вимоги до хеджування валютних ризиків не лише щодо кредитів, які вони видають суб'єктам господарювання, але й щодо усього бізнесу підприємства, якщо він пов'язаний з експортно-імпортними операціями. Тобто, необхідний обсяг застрахованої (хедж) відкритої валютної позиції може істотно перевищувати суму кредиту, виданого комерційним банком підприємству [2; 3; 4; 6; 11; 14].

Наведемо основні інструменти, що використовуються для хеджування валютних ризиків [2; 3; 5; 12; 17]. Валютний форвард є найбільш розповсюдженим способом покриття валютного ризику. При укладенні форвардної угоди підприємство укладає договір купівлі-продажу, за яким зобов'язується купити (або продати) іноземну валюту за обмінним курсом, зазначеним у договорі, у визначений термін у майбутньому чи протягом деякого майбутнього періоду. Даний метод хеджування дозволяє повністю усунути невизначеність щодо обмінного курсу придбаної (проданої) валюти в майбутньому [3; 5; 9; 20]. На думку Л.П. Петрашко, хеджування ризику зміни ціни активу протягом форвардного періоду є основною метою форвардних угод [11, с. 32].

Одним з широко застосовуваних на практиці способом зовнішнього покриття валютних ризиків сьогодні є використання валютних опціонів. Валютний опціон – це угода, за якою покупець отримує право (але не зобов'язання) купити або продати певний обсяг валюти за заздалегідь зафіксованою ціною у день закінчення опціонного контракту [1; 2; 3; 11; 19]. Валютні опціони вигідні у випадку, коли необхідно забезпечити покриття валютних надходжень або платежів, час і суми яких не чітко визначені. Валютні опціони забезпечують такий самий захист, як і термінове покриття на форвардному валютному ринку, але на відміну від форвардних контрактів дають також можливість власникам опціонів отримати додатковий прибуток при сприятливій зміні валютних курсів.

В залежності від того, яке право бажає придбати покупець опціону купити або продати валюту – вони поділяються відповідно на опціони «колл» або «пут». Опціон «колл» дає право його покупцеві придбати валюту за певною ціною, а опціон «пут» – продати. В обох випадках покупець опціону набуває лише право, але не обов'язок виконання опціону, в той час як у продавця при здійсненні опціонної угоди виникає обов'язок її виконання, що дає перевагу покупцеві опціону. Цю перевагу покупець зобов'язаний сплатити у вигляді опціонної премії. Опціонну премію можна порівняти зі страховою премією, яка сплачується при страхуванні майна, проте в даному випадку страховим випадком є заподіяння шкоди майну, а отримання можливих збитків через коливання валютного курсу [1; 3; 19].

Крім того, в залежності від терміну виконання опціони поділяються на дві групи – американські і європейські. Європейські опціони відрізняються тим, що можуть бути використані тільки в день закінчення опціонного контракту, в той час як американські опціони – в будь-який день до дати закінчення опціонного контракту. Американські опціони є більш гнучкими в порівнянні з опціонами європейського типу, так як можуть бути використані в будь-який момент дії опціону, тому премія за них є вищою, ніж за європейські. Опціони американського типу найбільш часто зустрічаються на біржі, у той час як європейські в основному є позабіржовими інструментами і надаються банками і фінансовими компаніями. В залежності від місця здійснення угоди також опціони поділяються на біржові та позабіржові. Позабіржові опціони дозволяють учасникам угоди узгодити індивідуальні умови (термін виконання, суму операції, ціну виконання) і тому їх вартість, порівняно з опціонами, придбаними на біржі, як правило, є вищою. При купівлі біржового опціону обумовлюється тільки премія, в той час як інші параметри є стандартизованими [1; 3; 19].

Позитивними моментами хеджування за допомогою вище зазначених інструментів є [3; 4; 8; 9]:

- доступність організованого ринку – вихід на біржовий ринок реальний для невеликого підприємства або приватного інвестора, в той час як позабіржові угоди укладаються з професійними учасниками фінансового ринку і ефективність даних угод залежить від розміру і ділової репутації організації;

- можливість проводити хеджування без прийняття значних кредитних ризиків – основним кредитним ризиком при хеджуванні є ризик біржі, який, як правило, є відчутно нижчим, ніж кредитний ризик контрагента на позабіржовому ринку; також кредитний ризик знижується за рахунок ефективних механізмів взаємозаліку вимог, як правило, пропонованих біржею;

- простота регулювання величини хеджування позиції, або її закриття;

– наявність моніторингу за цінами і обсягами торгів на доступні інструменти, що дозволяє вибрати оптимальну стратегію хеджування.

Недоліками такого роду хеджування є [3; 4; 8; 14; 21]:

– відсутність можливості використовувати строкові контракти довільного розміру та терміну виконання – стандартні контракти передбачають фіксований розмір лота і термін, їх кількість обмежена, в силу цього базисний ризик хеджування заздалегідь неможливо зробити менше певної заданої величини;

– необхідність здійснення комісійних витрат при укладанні угод;

– необхідність відволікання коштів та прийняття ризику ліквідності при здійсненні хеджування – продаж і купівля стандартних контрактів вимагає внесення депозитної маржі та її наступного збільшення у випадку несприятливої зміни цін – для волатильних інструментів і великих термінів хеджування обсяг додаткового забезпечення (маржі) може виявитися значним.

Незважаючи на витрати, пов'язані з хеджуванням, і численні труднощі, з якими підприємство може зіткнутися при розробці і реалізації стратегії хеджування, його роль у забезпеченні стабільного розвитку є досить великою:

– істотне зниження цінового ризику, пов'язаного із закупівлею сировини та постачанням готової продукції;

– хеджування вивільняє ресурси підприємства і допомагає управлінському персоналу зосередитися на головних аспектах бізнесу, мінімізуючи ризики, а також збільшуючи капітал, зменшуючи вартість використання коштів і стабілізуючи доходи;

– хедж не пересікається із звичайними господарськими операціями і дозволяє забезпечити постійний захист без необхідності змінювати політику запасів чи укладати довгострокові форвардні контракти;

– у багатьох випадках хедж полегшує залучення кредитних ресурсів: банки враховують захеджовані застави за більш високою ставкою; це відноситься і до контрактів на поставку готової продукції.

Вивчення процесу хеджування валютних ризиків вимагає всебічного розгляду даної процедури, аналізу недоліків та переваг хеджування перед іншими методами управління ризиками, а також оцінки можливих негативних наслідків. Якщо підприємство має відкриту валютну позицію та її передбачувана оцінка залежить від змін валютного курсу, то підприємство, яке хеджує валютний ризик, скорочує таким чином очікувані коливання майбутньої вартості фінансових потоків. З цього випливає, що валютний ризик може бути визначений як відхилення величини очікуваного руху грошових коштів, викликаний коливаннями валютного курсу. Таким чином, хеджування зменшує валютний ризик, але безпосередньо не збільшує вартості підприємства і не викликає зростання його рентабельності, у зв'язку з чим може виникнути сумнів в необхідності хеджування валютних ризиків з метою зменшення флуктуації грошових потоків підприємства.

Прийняття рішення про доцільність хеджування валютних ризиків на кожному конкретному підприємстві повинна починатися з аналізу тих переваг і вигод, які хеджування забезпечить даному підприємству. Серед переваг хеджування валютних ризиків можна виділити наступні [3; 4; 5; 14; 15; 20]:

– хеджування, а отже, і зменшення валютного ризику призводить до передбачуваності майбутніх грошових потоків, що сприяє ефективності фінансового планування на підприємстві.

– хеджування валютного ризику теоретично забезпечує перевищення чистих надходжень підприємства над критичним рівнем, визначеного для даного підприємства. Економічний агент повинен планувати рух грошових коштів таким чином, щоб підприємство не мало проблем з ліквідністю. Це означає, що на певну дату підприємство повинно мати необхідні кошти і на поточну діяльність і на виплату заборгованості.

– керівники підприємства, які приймають рішення про доцільність хеджування валютних ризиків, за допомогою різних методів і інструментів, володіють значним обсягом про фінансовий стан, рівень ризику і норму прибутку підприємства, ніж акціонери, що свідчить про більш високий рівень прийнятих рішень.

Проте, вирішуючи питання щодо необхідності запровадження на підприємстві системи хеджування валютного ризику, необхідно враховувати і такі можливі негативні наслідки:

– хеджування ризиків не сприяє досягненню головної мети – збільшенню ринкової вартості підприємства, а як раз навпаки, залучаючи грошові ресурси в процес страхування, призводить до її зменшення;

– фінансовий менеджмент ризику часто проводиться за рахунок акціонерів. Якщо підприємство має намір максимізувати доходи акціонерів, то хеджування не завжди дозволяє цього досягти;

– керівники підприємства не можуть зі 100 відсотковою гарантією передбачити зміни на ринку. Якщо ринок знаходиться в стані рівноваги, то очікувана поточна чиста вартість хеджування дорівнює нулю;

– витрати на хеджування підвищують собівартість продукції фірми, адже включаються в неї в завуальованій формі.

Отже, ми виділили ряд особливостей хеджування ризиків, які відрізняють даний метод управління ризиків від страхування. Головна відмінність – це можливість застосовувати даний метод тільки до страхування цін активів, які здійснюють обіг на фінансових ринках. З точки зору ефективності управління ризиками та рентабельності витрат на управління, метод хеджування є найбільш оптимальним серед усіх методів управління ризиками, пов'язаними з операціями на фінансових ринках, у т. ч. і валютними ризиками. Незважаючи на окреслені переваги в сучасному вітчизняному бізнесі поки що не набуло широкого розповсюдження усвідомлення того, що валютні ризики повинні бути захеджовані.

Висновки з даного дослідження. Спосіб хеджування валютних ризиків за допомогою вибору певної стабільної рахункової одиниці повинен набути поширення при укладанні довгострокових контрактів. Кризові явища в економіці України та світу створюють перешкоди для контрактантів, яким важко знайти рахункову одиницю, яка в достатній мірі зберігала б стабільність своєї мінової цінності у тривалому часі. Такою лічильною одиницею, практично постійної мінової цінності може слугувати стабільна валюта або цінність (дорогоцінний метал). Оптимально підібраний кошик економічних благ, дозволяє зменшити волатильність валютних ризиків.

Розглянуті вище фінансові методи хеджування валютного ризику дозволяють зберігати і підвищувати конкурентоспроможність підприємства в короткостроковому періоді, оперативно реагувати на зміну валютного курсу. Однак для сталого розвитку промислового підприємства в середньостроковому і довгостроковому періодах необхідно використання нефінансових методів хеджування, які дозволять пом'якшити чи усунути негативний вплив змін валютного курсу і будуть сприяти розвитку підприємства в нових економічних умовах.

Бібліографічний список

1. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилина. – М. : Фонд «Правовая культура», 1994. – 528 с.
2. Балабушкин А.Н. Опционы и фьючерсы : методическое пособие / А.Н. Балабушкин. – М. : Фондовая биржа РТС, 2002. – 92 с.
3. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
4. Денисенко М.П. Кредитування та ризики : навчальний посібник. / М.П. Денисенко, В.М. Домрачев, В.Г. Кабанов, І.В. Ігнатенко, К.О. Чигирик. – К.: “Видавничий дім «Професіонал»”, 2008. – 480 с.
5. Дорман В.Н. Хеджирование – как перспективный метод управления рыночными рисками / В.Н. Дорман, О.С. Соколова // Финансы и кредит. – 2007. – № 41. – С. 56-60.
6. Еш С.М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. / С.М. Еш. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 528 с.
7. Івченко І.Ю. Економічні ризики : начальний посібник / І.Ю. Івченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
8. Киселёв М.В. Классификация технологий сделок с деривативами / М.В. Киселёв // Экономические стратегии. – 2009. – № 4. – С. 46-51.
9. Колосов И.М. Инновации в сфере валютного хеджирования на промышленных предприятиях / И.М. Колосов // Финансы и кредит. – 2009. – №13. – С. 69-75.
10. Палий В.Ф. Международные стандарты финансовой отчетности : учебное пособие / В.Ф. Палий. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 456 с.
11. Петрашко Л.П. Валютні операції : навч. посіб. / Л.П. Петрашко. – 2-ге вид., переробл і доповн. – К.: Знання, 2012. – 271 с.
12. Строгалев А.С. Семь шагов к хеджу / А.С. Строгалев // Рынок ценных бумаг. – 2000. – № 10. – С. 11-20.
13. Шегда А.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління / А.В. Шегда, М.В. Голованенко; за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2008. – 271 с.
14. Райе Т., Койли Б. Финансовые инвестиции и риск: пер. с англ. / Т. Райе, Б. Койли – К.: Торгово-издательское бюро ВНУ, 1995. – 592 с.
15. Лукашев А.В. Международные корпоративные финансы и управление валютными рисками в нефинансовых корпорациях / А.В. Лукашев // Управление корпоративными финансами. – 2005. – №1 (7). – С. 36-52.
16. Люю Ю.-Д. Методы и алгоритмы финансовой математики / Ю.-Д. Люю. – М.: БИНОМ; Лаборатория знаний, 2007. – 751 с.
17. Рэдхед К. Управление финансовыми рисками / пер. с англ. / К. Рэдхед, С. Хьюс. – М. : Инфра-М, 1996. – 288 с.

18. Свєшнікова К.Т. Категорії та види валютних ризиків комерційних банків / К.Т. Свєшнікова // Світ фінансів. – 2012. – №2. – С. 147-154.

19. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг: пер. с англ. / Дж. Синки. – М.: Альпина бизнес букс, 2007. – 1018 с.

20. Сычев В.А. «Качественные методы фундаментального анализа макроэкономических процессов на международном валютном рынке «FOREX». / В.А. Сычев. – Ростов н/Д: Изд-во СКНЦ ВШ, 2005. – 240 с.

21. Шапкин А.С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций : монография / А.С. Шапкин. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2003. – 544 с.

Анотація

У статті розглянуто особливості валютних ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Досліджено теоретичні аспекти виникнення валютних ризиків та їх характерні особливості в сучасних умовах. Здійснено спробу тлумачення хеджування як одного з важливих методів запобігання і мінімізації валютних ризиків. Проведено класифікацію інструментів хеджування валютних ризиків за напрямками і видами. Запропоновано, що при укладанні довгострокових контрактів доцільно робити прив'язку до стабільної рахункової одиниці. Визначено, що для розвитку промислового підприємства в довгостроковому періоді слід використовувати нефінансові методи хеджування, які дозволять пом'якшити чи усунути негативний вплив змін валютного курсу.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, валютні ризики, мінімізація ризиків, страхування валютних ризиків, хеджування, опціон, форвард, ф'ючерс.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности валютных рисков внешнеэкономической деятельности предприятий. Исследованы теоретические аспекты возникновения валютных рисков и их характерные особенности в современных условиях. Предпринята попытка толкования хеджирования как одного из важных методов предотвращения и минимизации валютных рисков. Проведена классификация инструментов хеджирования валютных рисков по направлениям и видам. Предложена целесообразность при заключении долгосрочных контрактов делать привязку к стабильной счетной единице. Определено, что для развития промышленного предприятия в долгосрочном периоде следует использовать нефинансовые методы хеджирования, которые позволят смягчить или устранить негативное влияние изменений валютного курса.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, валютные риски, минимизация рисков, страхование валютных рисков, хеджирование, опцион, форвард, фьючерс.

Annotation

In the article it is studied the peculiarities of currency risks of foreign economic activity of enterprises. It is investigated theoretical aspects of the emergence of currency risks and characteristics in modern conditions. An attempt was made of interpretation of hedging as one of the important methods to prevent and minimize currency risks. Classification of hedging instruments of currency risks in areas and species is realized. It is proposed that at the conclusion of long-term contracts we should make stable binding to the counting unit. It was determined that the development of industrial enterprises in the long term it should be used non-financial hedging techniques that will mitigate or eliminate the negative impact of changes in exchange rates.

Key words: foreign trade, foreign currency risk, minimize risk, currency risk insurance, hedging, options, forwards, futures.